

ข่าวแจก

เรื่อง การดำเนินคดีแก่พลเรือนในศาลทหาร

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่กำหนดให้ความผิดบางประเภทที่พลเรือนเป็นผู้ถูกกล่าวหา อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารเมื่อมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ต่อมามีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึก ประกาศ คสช. ดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันอีกต่อไป จึงเป็นการถูกต้องที่หัวหน้า คสช. จะได้ออกคำสั่งที่ ๕๕/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ กำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลพลเรือน แต่โดยที่คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๕๕/๒๕๕๕ ไม่มีบทเฉพาะกาล จึงอาจมีปัญหาการดำเนินคดีแก่พลเรือนในศาลทหารหลายประการ ซึ่งอาจต้องอาศัยกลไกของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

รายละเอียด

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และออกประกาศฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ฉบับที่ ๓๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ฉบับที่ ๔๓/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และฉบับที่ ๕๐/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ กำหนดให้ความผิดบางประเภทที่พลเรือนเป็นผู้ถูกกล่าวหา อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึก

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เห็นว่า โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ได้ให้การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของชนชาวไทยตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม อันรวมถึงกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๕ โดยรัฐภาคีมีหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ ในการ ส่งเสริม เคารพ และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีรัฐภาคีอาจมีเหตุผลที่จะเลี่ยงไม่ ปฏิบัติตามพันธกรณีได้ ทั้งนี้ตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๔ วรรค ๑

คสช. ได้ออกประกาศและคำสั่งต่างๆ ที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพันธกรณีระหว่างประเทศจำนวนหลายฉบับ ซึ่งรวมถึงประกาศ คสช. ที่กำหนดให้ความผิดบางประเภทที่พลเรือนเป็นผู้ถูกกล่าวหา อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาลทหารด้วย โดยให้เหตุผลว่าเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เนื่องจากประเทศอยู่ในภาวะฉุกเฉินที่อาจ กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรแล้ว ดังนั้น ประกาศและคำสั่งของ คสช. ดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นมาตรการพิเศษที่ผู้มีอำนาจในการรักษาความสงบ เรียบร้อยในขณะนั้นได้นำมาใช้เพื่อจัดการกับสถานการณ์ของประเทศที่อยู่ในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งย่อมกระทำได้ เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปจนกระทั่งสถานการณ์ความ ฉุกเฉินของประเทศได้คลี่คลายลงแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐ (คสช.) ที่จะต้องพิจารณาว่า มาตรการพิเศษที่ คสช. ได้ประกาศหรือมีคำสั่งไว้นั้น ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาบังคับใช้อีกต่อไปหรือไม่เพียงใด

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏในเวลาต่อมาว่า เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึกตามประกาศของ คสช. กรณีจึงย่อมแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้นมิได้อยู่ในภาวะฉุกเฉินอีกต่อไป ดังนั้น การที่ คสช. ยังคงใช้มาตรการพิเศษ โดยให้ประกาศหรือคำสั่ง ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อใช้ในสถานการณ์ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกยังมีผลบังคับใช้อยู่ ทั้งที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว จึงถือเป็นการใช้มาตรการพิเศษที่ไม่มีความเหมาะสมและไม่ได้สัดส่วนตามสถานการณ์ และ คสช. ไม่อาจนำมาเป็นเหตุผลเพื่อเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศได้อีก

สำหรับประกาศ คสช. ที่กำหนดให้ความผิดบางประเภทที่พลเรือนเป็นผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารนั้น ถือเป็นมาตรการพิเศษหนึ่งที่ คสช. นำมาใช้โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจัดการกับสถานการณ์ของประเทศในระหว่างที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึก อีกทั้งหัวหน้า คสช. ได้มีคำสั่งที่ ๓/๒๕๕๘ เรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ออกมาซึ่งบังคับ โดยกำหนดมาตรการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ด้วยการให้อำนาจข้าราชการทหารปฏิบัติหน้าที่เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย โดยให้มีอำนาจต่างๆตามกฎหมายเฉพาะอีกหลายประการ ทั้งยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดฐานมั่วสุมหรือชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปโดยให้มีโทษลดลงจากเดิม กรณีจึงย่อมแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับนี้ เป็นมาตรการและกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนกฎอัยการศึก และมีการออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓/๒๕๕๘ ดังกล่าว ย่อมมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงประกาศ คสช. ฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ ที่กำหนดให้ความผิดบางประเภทที่พลเรือนเป็นผู้ถูกกล่าวหา อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ให้สิ้นผลไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ การกำหนดให้นำคดีที่พลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เข้าสู่การพิจารณาของศาลทหารนั้น ยังขัดต่อหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม เนื่องจากกระบวนการพิจารณาพิพากษาในศาลทหารมีลักษณะรวบรัดขั้นตอน เป็นเหตุให้คู่ความในคดีไม่สามารถนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อต่อสู้อย่างเพียงพอเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาในศาลยุติธรรมปกติ อีกทั้งการกำหนดให้นำคดีที่พลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่การพิจารณาของศาลทหาร ยังขัดต่อหลักความเป็นอิสระในการพิจารณาอรรถคดี ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๔ เนื่องจากศาลทหารอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงกลาโหม และไม่ได้แยกขาดจากอำนาจฝ่ายบริหาร เนื่องจากศาลทหารอยู่

ภายใต้สังกัดกระทรวงกลาโหม โดยตุลาการศาลทหารยังคงเป็นข้าราชการภายใต้บังคับบัญชาของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีอำนาจในการแต่งตั้งถอดถอนตุลาการศาลทหารตามสายการบังคับ บัญชา ยกเว้นตุลาการศาลทหารสูงสุดและตุลาการศาลทหารกลางซึ่งต้องนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรง แต่งตั้งหรือถอดถอน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กสม.จึงมีความเห็นว่า ประกาศ คสช. ฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ ฉบับที่ ๓๘/ ๒๕๕๗ ฉบับที่ ๔๓/๒๕๕๗ และฉบับที่ ๕๐/๒๕๕๗ ที่กำหนดให้ความผิดบางประเภทที่พลเรือนเป็นผู้ถูก กล่าวหา อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับสถานการณ์ ของประเทศในภาวะปัจจุบันได้อีกต่อไป และการที่ประเทศไทยยังคงไว้ซึ่งการให้อำนาจศาลทหารดังกล่าว อาจมีโอกาสดังกล่าวที่พลเรือนจะไม่ได้รับการพิจารณาดีโดยเปิดเผยและเป็นธรรม ตามที่ได้รับการ รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และอาจเป็น เหตุให้กระบวนการยุติธรรมของไทยไม่ได้รับความเชื่อมั่นและการยอมรับจากสหประชาชาติและนานาชาติ ได้ในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการตรวจสอบและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบในเรื่องดังกล่าว ปรากฏ ว่า หัวหน้า คสช. ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับ ชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๕๕/๒๕๕๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับคดีบาง ประเภทที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ กำหนดให้บรรดาการกระทำความผิด ตามประกาศ คสช. ฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ ฉบับที่ ๓๘/๒๕๕๗ และ ฉบับที่ ๕๐/๒๕๕๗ ที่ได้กระทำตั้งแต่วันที่ คำสั่งนี้ใช้บังคับ ให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม กสม. เห็นว่า เป็นการดำเนินการที่ สอดคล้องกับความเห็นของ กสม. ดังกล่าวข้างต้น ที่เห็นควรมีการนำผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นพลเรือน เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมตามปกติ อันจะทำให้พลเรือนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พันธกรณีระหว่างประเทศ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้รับรองไว้ และสอดคล้องกับ สถานการณ์ของประเทศที่เข้าสู่ภาวะปกติแล้ว

อนึ่ง กสม.มีข้อสังเกตว่า ภายหลังจากคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๕๕/๒๕๕๕ ซึ่งไม่ปรากฏบทเฉพาะ กาล มีผลใช้บังคับในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ แล้ว อาจมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ เช่น พลเรือนซึ่งถูก กล่าวหาว่ากระทำความผิดตามประกาศ คสช. ฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ ฉบับที่ ๓๘/๒๕๕๗ และฉบับที่ ๕๐/

๒๕๕๗ ก่อนวันที่คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๕๕/๒๕๕๕ จะมีผลใช้บังคับ โดยยังไม่มี การดำเนินคดีแก่พลเรือน นั้น หากต่อมา มีการจับกุมพลเรือนนั้นมาดำเนินคดี จะดำเนินคดีแก่พลเรือนนั้นที่ศาลทหารหรือศาล ยุติธรรม หรือคดีที่พลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามประกาศ คสช. ดังกล่าว ที่ค้างพิจารณาอยู่ใน ศาลทหาร ได้แย้งอำนาจการพิจารณาคดีของศาลทหาร และประสงค์จะยื่นคำขอให้โอนคดีซึ่งอยู่ในอำนาจ การพิจารณาพิพากษาของศาลทหารไปยังศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลพลเรือน มีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า ศาล ยุติธรรมจะสามารถรับโอนคดีจากศาลทหารในกรณีดังกล่าวได้หรือไม่เพียงใด เนื่องจากพระราชบัญญัติ ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๕๗ เพียงแต่บัญญัติในเรื่องของการโอนคดีหรือส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดี ระหว่างศาลทหารด้วยกันเท่านั้น รวมทั้งมีปัญหาดูด้วยว่าภายหลังจากที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึกเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๗ แล้ว ศาลทหารในเวลาไม่ปกติจะยังคงมีอำนาจพิจารณา คดีที่พลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ กรณีดังกล่าวนี้อาจต้องอาศัยกลไกของคณะกรรมการ วินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่าง ศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไป จึงเห็นควรแจ้งให้องค์กรที่เกี่ยวข้องทราบต่อไป

นายวัส ติงสมิตร

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๐ กันยายน ๒๕๕๕